

# Hvordan kan man bruke Pushwagners verk i barnehagen?

Kunstmøter for og med barn.

Av

Ida Johanne Coleman Karlsen

Kandidatnummer: 13

Bacheloroppgave

BKBAC3900

Kunst, kultur og kreativitet.

Fordypning: Kunst og håndverk.

Trondheim, april 2022.

Bacheloroppgaven er et selvstendig studentarbeid gjennomført ved Dronning Mauds Minne Høgskole for Barnehagelærerutdanning og er godkjent som en del av barnehagelærerutdanningen. Under utarbeidelse av oppgaven har studenten fått veiledning ved DMMH.



## Forord

Først og fremst vil jeg takke mine to veiledere Mirjam Bergsland og Nina Scott Frisch for å ha god tro på mine kreative ideer og min visjon i dette bachelorarbeidet jeg har stått i en god stund. En annen jeg gjerne gi en god takk til, er Åse Kristin Hungnes. Hun har vært en kjempegod støttespiller underveis i denne utdanningen og har fått meg til å se mine ferdigheter og hva jeg virkelig er god for. Hun ga meg motivasjonen til å ville jobbe med barn og bruke mine kreative sider og har hjulpet meg til å stå på. Min medstudent Camilla Lunde Granum må også nevnes. Vi har gjennomført en aktivitet sammen i bachelorprosjektet, og vi har vært et fantastisk team. Hun har vært en inspirerende støttespiller som har sagt akkurat hva jeg trenger å høre og hjulpet meg når byrden av studiestresset blir for tung til å bære på egenhånd. Tusen takk for samarbeidet. Jeg håper vi får gjort det igjen en dag som ordentlige ansatte i barnehagen!

Helt til sist vil jeg takke min mor Mari Lovise Coleman Storsve og min bestemor Anne Dahl for å ha gitt meg friheten til å utforske mine kreative sider i min oppvekst. Jeg er så takknemlig for å få ha så sterke kvinner rundt meg i min oppvekst, som har vært med på å forme det mennesket jeg er i dag. Tusen takk, jeg er så glade i dere.

Da er det bare å lene seg tilbake og skru på den kreative delen av hjernen, for nå skal jeg vise verden hva jeg er god for!

<b><u>HVORDAN KAN MAN BRUKE PUSHWAGNERS VERK I BARNEHAGEN?</u></b>	<b>1</b>
<b><u>FORORD</u></b>	<b>2</b>
<b><u>1.0 INNLEDNING</u></b>	<b>4</b>
1.1 BAKGRUNN FOR VALG AV TEMA	4
1.2 OPPBYGGING AV OPPGAVEN	5
<b><u>2.0 TEORI</u></b>	<b>6</b>
2.1 KUNSTMØTER MED BARN	6
2.2 ESTETISK PRAKSIS	7
2.3 RAMMEPLANEN	9
2.4 PEDAGOGISK DOKUMENTASJON	9
<b><u>3.0 METODE</u></b>	<b>10</b>
3.1 VALG AV METODE OG INNSAMLINGSSTRATEGI	10
3.2 OBSERVASJON SOM METODE	11
3.3 ANALYSEPROSESSEN	12
3.4 METODEKRITIKK	12
3.5 ETISKE RETNINGSLINJER	13
<b><u>4.0 FUNN</u></b>	<b>14</b>
4.1 FILOSOFI MED SKOLESTARTERNE	14
4.2 «TA KUNSTNERHATTAN PÅ!»	16
4.3 BARNAS KUNSTUTTRYKK	17
4.4 SAMMENDRAG AV SENTRALE FUNN	18
<b><u>5.0 DRØFTING MED FUNN</u></b>	<b>19</b>
5.1 FILOSOFI MED SKOLESTARTERNE	19
5.2 «TA KUNSTNERHATTAN PÅ!»	21
5.3 BARNAS KUNSTUTTRYKK – OPPSUMMERING	24
<b><u>6.0 AVSLUTNING</u></b>	<b>25</b>
6.1 PUSHWAGNER I BARNEPERSPEKTIV	25
<b><u>7.0 LITTERATURLISTE</u></b>	<b>26</b>
7.1 SAMTYKKESKJEMA	28

## 1.0 Innledning

I løpet av mine år som barnehagelærerstudent har jeg fått innblikk i hvor spennende og viktig det er å ta i bruk kunstfagene i barnehagen. For å kunne bruke kunstfagene med mening krever det at man har en viss kunnskap om hva kunstfagene kan bidra med i det pedagogiske arbeidet vi gjør i barnehagen. Under rammeplanens arbeid med kunst, kultur og kreativitet står det at barnehagen skal legge grunnlag for tilhørighet, deltakelse og eget skapende arbeid. (Utdanningsdirektoratet, 2017). Rammeplanen nevner også at barnehagen skal legge til rette for samhörighet og kreativitet ved å bidra til at barna får være sammen om å oppleve og skape kunstneriske og kulturelle uttrykk. (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 50). Da krever det at man har en forståelse for hvordan man best kan skape kunstmøter med og for barn. I mitt arbeid med dette fordypningsarbeidet har jeg satt søkelys på barns unike kunstuttrykk og deres utforskning av Pushwagners verk.

### 1.1 Bakgrunn for valg av tema

Da jeg først startet utdanningen min ved Dronning Mauds Minne Høyskole hadde vi en øvingseksamen på førsteåret. Der fikk eksamensgruppa en oppgave som gikk ut på å skape et tverrfaglig produkt basert på en impuls, og der valgte vi et verk av Pushwagner. Jeg ble nok litt over gjennomsnittet interessert i kunstverket og valgte å se en dokumentar om Pushwagner. Der ble jeg inspirert av hans verk og det arbeidet han hadde gjort for å skape de forskjellige kunstverkene. Jeg skulle egentlig henvise litt til dokumentaren her, men den er dessverre fjernet fra NRK sine nettsider. Etter denne øvingseksamen var jeg enda veldig inspirert, og jeg hadde hele tiden kunsten til Pushwagner i bakhodet. Jeg ventet bare på en mulighet til å skape noe eget fra disse impulsene jeg fikk. Heldigvis fikk jeg muligheten til å skape et prosjekt som dette de to siste praksisperiodene mine. I dette arbeidet hadde jeg flere forskjellige aktiviteter der jeg hadde forskjellige fokus slik som inkludering, fellesskap og vennskap. Det aller viktigste var å vise barnas egne kunstuttrykk i prosessene underveis. Det hele startet med at jeg ble utplassert i praksis i en barnehage der det tidligere hadde oppstått mobbing og noe utestenging blant barna tidligere. Men jeg la merke til at det enda var tendenser til litt utestenging og noen skeive kommentarer mellom noen av barna. Dette var også året jeg skulle lage et utviklingsarbeid og gjennomføre det i praksis. Med en gang tenkte jeg på Pushwagner, og fikk en åpenbaring. Pushwagner var en person som lenge hadde vært utenfor samfunnet, og

hans verk illustrert hvordan hans syn på verden er bygd opp. En verden som er uniformert for at alle skal være like. Slik som jeg har tolket Pushwagners verk fra kunstserien hans «Soft City», kunne jeg trekke røde tråder til rammeplanen. Jeg kom med ideen å lage et prosjekt basert på Pushwagners verk for at barna skulle bli mer oppmerksomme med fordelene ved hvordan det er å være ulike. Vi alle ser ulike ut, har forskjellige interesser og det er noe som bare er bra når man vil leke sammen. Jeg skjønnte at dette prosjektet skulle handle om likheter og forskjeller mellom barna, og det overordnede målet mitt ble rammeplanens punkt under «Vennskap og fellesskap»; «Personalet skal støtte barna i å ta andres perspektiv, se en sak fra flere synsvinkler og reflektere over egne og andres følelser, opplevelser og meninger.»

(Utdanningsdirektoratet, 2017, s.23). Gjennom forskjellige aktiviteter med barna som kunne være alt fra filosofiske samtaler, til malestunder, fikk vi i fellesskap snakket om hva som gjør oss unike og gode støttespillere i barnehagehverdagen. Etter jeg gjennomførte det første utviklingsarbeidet i barnehagen fikk jeg muligheten til å videreutvikle og videreføre dette prosjektet videre til sisteårspraksis. Her valgte jeg å bearbeide prosjektet litt for at det skulle passe inn i hverdagen til barnehagen og at det også skulle være basert på barna sine interesser. Derfor var fokuset mitt mer på barnas undring og deres egne unike kunstuttrykk.

Gjennom et toårs arbeid med dette prosjektet fikk jeg mange gode erfaringer med å introdusere barn for moderne kunst, og jeg lærte hvordan jeg kunne knytte dette opp til det pedagogiske arbeidet i barnehagen. Da det var tid for å velge et tema og en problemstilling for bacheloroppgaven ble det naturlig for meg å da ha «Kunstmøter med barn» som tema og at problemstillingen ble «Hvordan kan man bruke Pushwagners verk i barnehagen?».

## 1.2 Oppbygging av oppgaven

For at denne bachelorbeskrivelsen skal være så oversiktlig som mulig har jeg valgt å dele inn oppgaven i kapitler. Første kapittel inneholder innledning, begrunnelse og litt mer bakgrunn for hvorfor jeg har valgt å fordype meg i dette temaet og der jeg tar for meg problemstillingen i dypere detalj. Videre i kapittel 2 presenterer jeg faglitteratur og teori jeg mener er relevant for problemstillingen jeg har valgt. Kapittel 3 kommer jeg til begrunnelsen for valget av kvalitativ metode og fremgangsmåtene jeg har brukt i datainnsamlingen. Funnene mine og praksisfortellingene vil jeg presentere i kapittel 4. For å vise at jeg har forståelse for funnene

mine og arbeidet jeg har gjort, vil jeg knytte opp teorien og pensum til funnene mine i kapittel 5. Kapittel 6 vil jeg oppsummere oppgaven ved å vise hva jeg lært ut fra dette arbeidet og hvordan et slikt prosjekt kan brukes videre i det pedagogiske arbeidet i barnehagen. Kapittel 7 vil inneholde litteraturliste og samtykkeskjema for datainnsamlingen.

## 2.0 Teori

I denne delen av oppgaven vil jeg presentere forskjellig faglitteratur og teori som vil være relevant til funnene jeg har presentert i kapittel 4, og som er relevant for oppgavens tema. Gjennom dette vil jeg vise hvordan denne faglitteraturen var relevant for det praktiske arbeidet og hvordan det kan knyttes opp til problemstillingen jeg har valgt. Litteraturen jeg har valgt vil være om kunstmøter med barn og estetisk praksis. Jeg har med en seksjon av hva rammeplanen nevner om kunstfagene i barnehagen og til slutt kommer det en del om pedagogisk dokumentasjon.

### 2.1 Kunstmøter med barn

I kapitlet Moe «Barns møte med kunst og kultur» i *boka om kunst og håndverk i barnehagen*, skriver Østbye (2007) at for å gi barna kjennskap og anledning til å bli kjent med et mangfold av kunst- og kulturuttrykk, må barnehagelæreren kunne to ting. Det første er kunnskap om kunst, eller i hvertfall evnen til å sette seg inn i kunsten som skal presenteres for barna. Det andre er at en må kunne tilrettelegge barnas møte med kunsten. Dette definerer Østbye som et kunstmøte. Det som er viktig å tenke på når man skaper kunstmøter for og med barn er å kunne snevre inn inntrykkene. Moe mener at det vil være fornuftig å la barna møte et smalere utvalg av kunst om gangen og gi barna god tid til å ta innover seg de forskjellige kunstuttrykkene som er. Dette vil bidra til at barna i større grad får et eierforhold til kunsten man da viser. Det viktigste er uansett at kunsten inviterer til interaksjon, ikke bare i en psykisk forstand, men også i en fysisk en. (Frisch, Letnes & Moe, 2018, s. 111). Moe mener også at det er naturlig at barn blir introdusert til kunst så tidlig som mulig, for det er en del av barnet livslange dannelsesprosess. Gjennom denne type kunnskap kan man få innsikt i hvem barnet egentlig er, og ulike kunstuttrykk kan sees som ulike språk som fortolker ulike syn på omverdenen. (Frisch, Letnes & Moe, 2018). I kunstmøtene er det derfor viktig at man er bevisst på at det skal være en interaksjon der barna møter kunsten i samspill med barnehagelærer, med hverandre og/eller kunstformidleren. «*I møtet handler det om*

*opplevelse, erfaring, og kunnskap i handling og interaksjon med objekter og mennesker i samme fysiske rom.» (Frisch, Letnes & Moe, 2018, s. 111).*

Ordet «kunstmøte» kan virke som et ganske stort ord når man ikke har flere definisjoner på hva det faktisk betyr. Det trenger ikke å være noe som krever timevis med aktiv planlegging, forstyrrelse av dagsordenen eller ommøblering av avdelinga på barnehagen. Men det krever at man tilrettelegger for samspill og at man holder kunstmøter i rom der kreative prosesser har plass til å blomstre. Hansson (2012) skriver i Fønnebø (2014) at det kan være spennende og utfordrende å være den som i form av romlige iscenesettelser tilrettelegger for samspill. Men det kan være nødvendig for å oppleve hva som ligger i de kunstneriske bevegelsene i samspillprosessene mellom barn og personalet, barn og barn. I slik prosjektbasert tenkning blir man gjerne inspirert av hverandre. For å kunne gi barna friheten til å utforske sine kunstneriske uttrykk i stimulerende omgivelser må man kunne gi barna tid nok til de estetiske hendelsene. Da kan man sammen med barna bli kjent med objekter, rommet og materialene som igjen kan føre oss møt nye handlinger, impulser og refleksjoner. *«I kunstfaglig arbeid kan det å lage iscenesatte rom åpne for et ukjente hvor konseptuelle arbeidsmåter kan nyttes.»* (Fønnebø, 2014, s. 228). For å videre utforske og ekspandere kunstmøtene med barna kan det å arbeide med kunstnere som uttrykker seg utforskende og ekspressivt stimulere både personalets og barns idéskapning, kreativitet og fantasi. Fønnebø mener at dette kan hjelpe personalet med å legge fra seg forestillinger om det «flinke» eller det «fine» gjennom å oppleve variasjon fra samtidsrelaterede verk og selv eksperimentere og utforske på forskjellige måter. Dette kan bidra til at barnehagelæreren og resten av personalet kan bli tryggere på kunstneriske former og hvordan de kan dra egne erfaringer fra eget liv inn i barnehagen og bli medskapere. (Fønnebø, 2014, s.117).

## 2.2 Estetisk praksis

Når barn sanser og utforsker omgivelsene rundt seg foregår det læringsprosesser som defineres som det estetiske eller estetisk praksis. Estetiske læringsprosesser er et læringsssyn der kropp, følelser og sanser aktiveres som en forutsetning for læring. Begrepet estetikk brukes om de oppfatninger og metoder som gjør seg gjeldende hos en kunstner eller håndverker arbeid, eller når man bedømmer sanseintrykk fra kunst, natur, ting, omgivelser, atmosfære, og så videre i forhold til skjønnhet. Estetikk i vid forstand reflekterer over vår sanselige måte å være i verden på. (Tjønneland, 2022). Det er ikke barn som lærer gjennom

estetiske opplevelser heller. Man kan som voksen kjenne seg igjen situasjonen der man blir på en måte «tiltrukket» av et estetisk uttrykk. Det er ikke bare er behagelig og tiltalende, men at man får en helt spesiell følelse på et eksistensielt nivå. Man opplever noe som *personlig meningsfylt*, på godt og vondt. Nye erfaringer ved seg selv i møte med det estetiske uttrykket eller den estetiske opplevelsen. Kanskje man føler seg «truffet» av en fortelling, et rom, musikk eller en naturopplevelse som ikke har noe direkte med kunst å gjøre. (Kjær, 2018). Alice Kjær beskriver også den estetiske opplevelsen som noe som kan beskrives med at bevisstheten smelter sammen med det estetiske fenomenet. Man kan ikke lenger si hvor det ene slutter, og det andre begynner. I denne situasjonen er den estetiske opplevelsen med på å skape livskraft og livsglede. (Kjær, 2018, s. 50).

Nå som estetiske læringsprosesser og estetikk som fenomen har blitt redegjort kan vi gå litt i dybden på estetisk praksis med barn. Når man skaper estetiske prosesser for og med barn krever det av en at man holder seg «åpen» og har evnen til å kunne endre perspektiv fra sitt eget til barnets. Kjær skriver at det er en rekke forhold man må prøve å ha i bakhodet, eller «i parentes»:

*En for fastlåst ramme.* Selvfølgelig skal man ha en intensjon og en ramme når man har en tilrettelagt aktivitet. Det er absolutt nødvendig for å kunne gjennomføre den. Men hvis barnehagelæreren er for fastlåst til sin oppfatning av rammen, kan den stå i veien for forståelsen av hva barna har på gang. I stedet for å se på avvik som «feil» er det mest proaktivt om man ser på det som nye muligheter.

*Teoretisk kunnskap.* Teoretisk kunnskap om barns utvikling kan ta vekk oppmerksomheten hvis man kun brukes kunnskapen som en «fasit». Dette kan føre til at man tolker barns reaksjoner og handlinger som mangelfulle eller feil om de da avviker det teoretiske. For å forstå barns utvikling er teoretisk kunnskap nødvendig, men det er like viktig å være oppmerksom på at ingen barn er like og at de er subjekter som har en meningsfull oppfattelse av verden på hver sin måte. (Kjær, 2018, s. 33)

Kort oppsummert er det viktig og nødvendig å handle pedagogisk på bakgrunn av det man har av teoretisk kunnskap om barn. Men det er viktig og ikke la det være fasiten for alt et barn gjør. Man skal kunne knytte empiri opp mot teori, og ikke la seg begrense av kunnskapen slik at man ikke ser hva som foregår i praksis. Man må kunne ha en åpen innstilling til både praksis og barn i de estetiske læringsprosessene.



## 2.3 Rammeplanen

Under rammeplanens kapittel om kunst, kultur og kreativitet står det at opplevelser med kunst og kultur i barnehagen kan legge grunnlag for tilhørighet, deltakelse og eget skapende arbeid. (Utdanningsdirektoratet, 2017, s.50). Barnehagens ansvar er å gi barna estetiske erfaringer i møte med både kunst og kultur, og i det pedagogiske arbeidet står man ganske fritt til å velge forskjellige kunstneriske og estetiske læringsprosesser som man kan gjennomføre i det pedagogiske arbeidet og knytte opp til rammeplanen. Rammeplanen har nemlig ingen spesifikke retningslinjer for hvordan barn bør eller skal møte kunst og kultur i barnehagen. De skriver at barna skal også få estetiske erfaringer med kunst og kultur i ulike former og organisert på måter som gir barna anledning til utforskning, fordypning og progresjon (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 50), noe som viser at man kan knytte det til så mange forskjellige aktiviteter og kan skape en åpen løsning som gir rom for individuelle valg rundt om i de forskjellige barnehagene. De kan knyttes opp mot ethvert budsjett og til enhver hverdag.

## 2.4 Pedagogisk dokumentasjon

Alt av det pedagogiske arbeidet man planlegger, drøfter og gjennomfører i barnehagen krever at man bruker pedagogisk dokumentasjon. Pedagogisk dokumentasjon er en arbeidsmåte der man gjør arbeidet sitt synlig for alle. Enten det er ledelsen, foreldre, barn eller kollegaer, så kan det å vise observasjoner og dokumentasjon føre til at det pedagogiske arbeidet i barnehagen er åpen for innsikt, diskusjon og for tolkning. Dette utvikler barnehagen og kan føre til utvikling. Kolle, Larsen og Ulla skriver i boka «Pedagogisk dokumentasjon- inspirasjoner til bevegelige praksiser» at personalet må være nysgjerrige, åpne og opptatt av barnas uttrykk, interesser og ytringer. Når ulike tema og prosjekter skal utvikles, vil disse uttrykkene bli verdifulle. (2017, s. 97). Dokumentasjonen av barnehagens praksis blir pedagogisk dokumentasjon når personalet og barna kan reflektere over den sammen. De beste observasjonene skapes gjerne i nære relasjoner, sammen med barna på turer, på lekeplassen og i sandkassa. Observasjonene skapes i høyt tempo med mange å forholde seg til. Å skape rom for å drøfte og reflektere over disse funnene er vesentlig når refleksjonsprosessene kommer. «Når personalet bringer inn dokumentasjoner og erfaringer til drøfting, dveling og deling, gir de seg selv muligheter til å oppdage noe annet, noe nytt og noe mer.» (Kolle, Larsen & Ulla, 2017, s. 113).

En oversiktlig planlegging og gjennomføring vil bidra til at personalet er samlet og har samme oversikt over det pedagogiske arbeidet som blir gjort i barnehagen. Et godt eksempel på en oversiktlig arbeidsmåte fra «Pedagogisk dokumentasjon – inspirasjoner til bevegelige praksiser» er «planleggingsspiralen» til Rinaldi. Spiralen starter med *observasjon*. Her skal man legge mere til og bli interessert i noe du vil vite mer om. Så går man videre til *dokumentasjon* der man stopper opp og dokumenterer små glimt fra hverdagen. Deretter *tolkning* hvor man bringer observasjonene til kollektiv drøfting, deling, dveling og kritisk refleksjon der *nye tanker og tolkninger* skapes, og nye ideer, perspektiver og interesser utfolder seg og resulterer i *nye prosjekter*. Så gjøres det på nytt og på nytt, akkurat som spiralen illustrerer. Ved bruk av dokumentasjonsteknikker som Rinaldis «planleggingsspiral», kan personalet støtt være i dialog med det didaktiske arbeidet i barnehagen og være i bevegelige prosesser. (Kolle, Larsen & Ulla, 2017).

### 3.0 Metode

For å kunne vise til et godt bachelorprosjekt, krever det at man har brukt det rette redskapet for å finne det beste datamaterialet. I dette kapitlet presenterer jeg metodene jeg har valgt innenfor dette prosjektet, og begrunner valgene jeg har tatt underveis.

#### 3.1 Valg av metode og innsamlingsstrategi

Ved skriving av en bacheloroppgave er det to framgangsmåter man kan velge, kvalitativ og kvantitativ metode. I følge Bergsland og Jæger (2014, s.66-67), brukes gjerne kvalitative forskningsmetoder i arbeid med systematisering av menneskelige uttrykk, enten skriftlige eller verbale ytringer eller i atferd. Her påvirker både informanten og forskeren prosessen. I kvantitative metoder presenteres gjerne funnene av datainnsamlingen i form av statistikker og diagrammer, altså i form av tekst. Noe som skiller disse to metodene, er at de kvantitative metodene har en deduktiv tilnærming til det som skal læres mer om. Induktiv tilnærming forbindes med kvalitativ metode. Det betyr at man trekker tråder fra empiri til teori, mens deduktiv tilnærming søker svar ved å gå fra teori til empiri.

Jeg valgte å bruke observasjon som bruk av metode gjennom bachelorprosjektet mitt. Siden temaet har vært på barnas kunstmøter og hvordan man kan bruke Pushwagners verk i barnehagen, falt det naturlig å velge *en metode som er særlig velegnet til å studere samhandling mellom mennesker*. (Bergsland & Jæger, 2014, s.73). Ved å velge en kvalitativ

metode som observasjon, kunne jeg belyse barnas sosiale prosesser, samspill og deres kunstuttrykk i dette arbeidet. På forhånd av dette har jeg lagt didaktiske planer, skrevet logger fra aktivitetene som ble gjennomført, passiv deltakende og aktiv deltakende observasjoner. I dette arbeidet hadde jeg en induktiv tilnærming der jeg samlet inn så mye data som mulig i prosjektarbeidet slik at jeg senere kunne reflektere og gå fra empiri til teori. Gjennom dette fikk jeg flere forskjellige synspunkter og data i forskjellige sammenhenger, noe som gjorde at jeg hadde masse materiale å reflektere og drøfte over i ettertid. Hadde jeg valgt intervju som metode ville jeg ikke ha kunnet få barnas uttrykk med i observasjonene mine, og det hadde da vært irrelevant for både temaet og problemstillingen til oppgaven min.

### 3.2 Observasjon som metode

Innenfor observasjon så har jeg valgt å ta i bruk flere forskjellige metoder underveis. Dette har vært for å kunne ha mer datamateriale å gå fra, noe jeg har opplevd har gitt detaljerte observasjoner og refleksjoner til slutt. Innenfor dette har jeg i hver aktivitet relatert til prosjektet brukt en loggbok der jeg har loggført det som har skjedd i aktivitetene, også har jeg gjort feltobservasjoner. I feltobservasjoner er man med som aktiv deltaker og ute i felten, som i dette tilfellet er i barnehagen. Der bruker man seg selv for å kunne samspille med de rundt, samtidig som man får analysert og forstår det som foregår i felten. Ved bruk av loggbok får man med både små og store hendelser, og alle detaljer man mener er viktige går ned i loggboka underveis. Her hadde jeg muligheten til å være ikke-deltakende også, noe som gjorde at jeg fikk observert barnas samspill og uttrykk uten at jeg påvirket dem. Det var viktig for meg å få til både passiv deltakende og aktiv deltakende observasjoner, for da fikk jeg en blanding av datamateriale som gjorde at jeg satt igjen med praksisfortellinger fra barnas samspill med hverandre, men også barnas samspill med meg.

For å få mest ut av prosjektarbeidet og observasjonene som medførte, krevde det at jeg var en deltakende observatør. Jeg har tidligere gjennomført ikke-deltakende observasjoner, men i dette arbeidet tror jeg ikke det ville vært naturlig. I framtiden vil jeg nok gjerne utforske ikke-deltakende observasjonsmetoder for å utvikle prosjektet enda mer. Men med disse barna ville det vært unaturlig ettersom barna var veldig engasjerte i prosjektet og allerede visste hvem jeg var. Observasjoner er ofte detaljerte data som beskriver menneskets aktiviteter, handlinger eller atferd. Når man observerer tar man i bruk alle sansene, de er med på å påvirke opplevelsen av observasjonen, og derfor kan denne metoden gi tilgang til informasjon som

kan være vanskelig å få frem gjennom andre metoder. Observasjon av metode egner seg når forskeren ønsker å få et direkte innsyn i handlingene man studerer. Som i dette tilfellet var å se hvordan barna tok imot Pushwagners verk og hvordan dette skapte kunstmøter med hverandre og med meg og personalet. (Johannessen, Tuft & Christoffersen, 2010, s.127-129).

### 3.3 Analyseprosessen

I starten av prosjektarbeidet i fra denne praksisperioden, brukte jeg de første dagene på å observere hverdagen til barna og hva deres interesser var. I tillegg hadde jeg et møte med personalet der jeg fikk innblikk i deres interesser, styrker og hvilke ideer de ville bidra med. Etter dette gikk jeg gjennom data fra tidligere aktiviteter fra prosjektet og gikk gjennom observasjonene mine derfra. Siden jeg hadde gode refleksjoner fra tidligere arbeid, kunne jeg plukke ut aktiviteter jeg ville gjøre om og gjøre på nytt. Her fant jeg aktiviteter som passet barnas interesser og impulser og som jeg visste personalet ville være engasjert i å være deltakende i. Notatene fra observasjonene jeg gjorde i disse aktivitetene, ble laget om til praksisfortellinger for å få flest detaljer å jobbe med i analysearbeidet. *Hensikten med analysearbeid er å identifisere mønstre, sammenhenger og fellestrekk, eller forskjeller.* (Larsen, 2010, s. 98). Ved å allerede ha tidligere erfaringer fra noen av de samme aktivitetene gjorde det at jeg kunne identifisere mønstre fra sist gjennomføring, og forbedre gjennomføringen ved bruk av nye og endrede metoder. Dette gjorde at jeg fikk gode og detaljerte erfaringer fra det nye arbeidet.

### 3.4 Metodekritikk

Bergsland og Jæger (2014) skriver at hvis jeg skal kunne vise den beste refleksjonen over egen metode og innsamlingsstrategi, er det viktig at jeg også viser at jeg stiller meg kritisk til eget arbeid og er klar over at ingen metode er feilfri. Innenfor forskningsstudier er det tre begreper som trekkes fram i Bergsland og Jæger (2014), og det er *reliabilitet, validitet og generalisering*. Disse begrepene har en annen mening i bruk med kvalitative studier og *reliabilitet* vil knyttes til spørsmålet om *troverdighet*, i dette tilfellet, om prosjektet har blitt gjennomført på en tillitvekkende måte, om hvor pålitelig datamaterialet er, hvordan det samles inn og hvordan det bearbeides, analyseres og tolkes. *Validitet* kan knyttes til *bekreftbarhet*, altså kvaliteten av tolkningen man gjør og om dataen som er samlet inn er relevant for det jeg vil ha svar på. Det aller viktigste for min oppgave mener jeg er det siste

begrepet. Altså *generalisering* som i kvalitative studier vil handle om *overførbarhet*. Her skal man gi rike beskrivelser på de resultatene man har funnet. Dette er for at den teksten man presenterer skal kunne brukes som et tankeredskap for meg selv og barnehagens praksis, slik at den kan forbedres og vurderes på nytt og gjøres enda bedre i neste omgang. (Bergsland & Jæger, 2014, s.80-81).

### 3.5 Etiske retningslinjer

I forkant av praksisperioden min i barnehagen sendte jeg ut et infoskriv som ble sendt ut til alle foresatte i barnehagen og som ble hengt opp på personalrommet. Der skrev jeg i detalj hvem jeg er, hva jeg skal gjøre i praksis også skrev jeg at jeg skulle komme tilbake for å gjennomføre noen aktiviteter spesifikt for bachelor. Bachelorprosjektet er versjon av praksisprosjektet mitt, så foreldrene har allerede fra dag én i praksis, fått innblikk i observasjoner og hendelser fra tidligere aktiviteter. Foreldrene fikk detaljene internt gjennom meldebok. Basen godkjente arbeidet med prosjektet og gjennomføringen av den. I forkant av datainnsamling er det viktig at man følger de etiske retningslinjene; informert samtykke, konfidensialitet og konsekvenser. Det viktigste med å behandle disse personopplysningene er at den enkelte som deltar i forskningen ikke skal føle seg krenket. Bergsland og Jæger (2014, s.83) skriver at det er mitt ansvar som student og i denne sammenhengen forsker, å følge forskningsetikken under hele bachelorarbeidet.

Jeg fulgte et informert samtykkeskjema der jeg skrev litt om prosjektet jeg skulle gjennomføre og informasjon om formålet jeg hadde med observasjonene jeg skulle gjøre. Dette sendte jeg inn tidlig i prosjektperioden, utenfor bachelorprosjektet. Men jeg sendte enda ett til selve barnehagen senere i bachelorperioden. Underveis i prosjektet fikk vi noen tekniske problemer med å sende dokumentet tilbake, så derfor kan det være en litt forsinkelse av undertegnelse. Men barnehagen, ledelsen, foresatte og personalet visste at jeg skulle komme tilbake, og fikk innblikk i mine didaktiske planer, så gjennomføringen av aktivitetene har vært helt klare. Med dette fikk foreldre og foresatte info om hva jeg skulle gjennomføre, i veldig god tid, slik at de som ikke ville delta fikk valget om det. I et slikt observasjonsarbeid er det veldig viktig å gjøre det tydelig for den som mottar det, at de kan trekke seg når som helst, uten at det skal medføre konsekvenser for dem (Bergsland & Jæger, 2014). Da jeg skulle tilbake for å gjennomføre observasjoner hadde jeg god kjennskap til informasjon og opplysninger om

barnehagen. Alt av informasjon og opplysninger som er delt med meg er beskyttet gjennom erklæring om taushetsplikt.

«Som forsker må man tenke over *konsekvenser* for det etiske ansvaret ved å studere mennesker, man må være bevisst gjennom hele prosessen og at ikke skal ha konsekvenser for de som deltar.» (Bergsland & Jæger, 2014, s.85). All datainnsamling som jeg har samlet i bachelorprosjektet har vært oppbevart utilgjengelig for andre enn meg. I tillegg har alle notater fra praksisperioden også vært anonymisert fra start, så ingenting av mitt datamateriale kan spores tilbake til noen. Det positive her er at jeg har hatt muligheten til å vise gode detaljerte observasjoner og gjøre det blant barn som kjenner meg fra før. Det gjør det mye enklere å observere som en aktiv deltaker.

## 4.0 Funn

I dette kapitlet vil jeg presentere to av funnene jeg har oppdaget i dette prosjektarbeidet. Disse er begge deltakende observasjoner hvor jeg er aktivt deltakende. Disse observasjonene ble gjort i min praksisbarnehage på en storbarnsbasis, og er skrevet ned i praksisfortellinger. Her har jeg valgt ut to praksisfortellinger som jeg vil fokusere på. Grunnen til dette er at de har mange detaljer og vil gi et nærmere bilde på både problemstillingen min, men også til temaet jeg har valgt for oppgaven.

### 4.1 Filosofi med skolestarterne



Figur 1. (Pushwagner, 2008)

I dag er det fredag og det er mye sykdom på storbarn denne uka. Så det er bare T og O som er igjen av skolestarterbarna denne dagen. Da jeg hadde denne aktiviteten sist, i en annen praksisperiode, var det 6 barn på gruppa og jeg fikk så gode refleksjoner med dem. Selv om vi er færre, så velger jeg likevel å ha denne aktiviteten med dem, for jeg vil gjerne erfare det i en mindre gruppe også. Rett etter samlingsstund går de andre barna på basen ut i gangen for å gå ut å leke for fram til lunsj. Jeg tar med meg T og O til fellesrommet på basen. Der har de en projektor. Vi går sammen inn på rommet, og der står bildet «FOKUS» av Pushwagner klar på storskjermen. Vi setter oss ned i en liten bue mot skjermen. De er stille begge to, for de pleier egentlig ikke å være så mye sammen T og O, så jeg prøver å få samtalen litt i gang. Jeg starter med å spørre hva de ser. T starter stille med å si at hun ser flere figurer på skjermen. O henger seg på og sier han ser at alle har på seg briller. De ser litt på hverandre og ser på meg igjen. Jeg spør om de klarer å finne noen ulikheter på bildet foran oss. O sier at han ser at han ene på bildet har en annen farge på slipset. T sier at noen har forskjellige farger på brillene sine. Jeg merker at samtalen går litt i ett spor, så jeg skifter litt tema. Så jeg spør dem hvordan det hadde vært om alle barna på basen så helt like ut? Eller likte de akkurat de samme tingene hele tiden? T og O ser på hverandre og smiler. O ser på T og sier at han har jo en annen hårfarge enn henne. Og T sier at hun er jo jente, så det hadde vært litt rart. Jeg ler litt og spør hva favorittmaten deres er. T svarer pannekaker og O sier at han liker pølse og potetmos best. T sier at noen ganger liker hun også pølse, men hun vil heller ha makaroni med pølsa. Jeg sier at begge deler er jo godt. Det er jo fint egentlig at vi liker litt forskjellige ting, eller hva? Spør jeg dem. Begge nikker unisont. T skyter ut «men æ like faktisk best å lek med dukkan, og det va en gang at O også ville leik med dukkan». O ser på meg og ler litt. Han svarer T og sier «ja, men etterpå så villa æ ikke lengre. Da gikk æ å lekt med bilan.» T smilte og nikket. Det så ut som hun husket den situasjonen godt. «Ka som skjer om man blir uenig om ka man ska leke med sammen, da? Hvis dokker to leke sammen og en anna vil leik med nokka anna?» spør jeg. T og O ser på hverandre og blir litt alvorlig. Så sier O med litt strengt ansiktsuttrykk: «Da må vi ha et møte å bli enig». T nikker bekreftende. Det blir en naturlig pause i samtalen. T og O ser speilbildet sitt på andre siden av rommet. Jeg tar en sjanse og spør igjen hvordan de tror det hadde vært om alle sammen var helt like. De ler begge to, og O sier «da hadd æ ikke kjent igjen mamma når ho kommer å hente mæ». T ler og sier «ja og enn om alle hadde sett ut som mora di!». O ler høyt og kommer til en konklusjon om at da må vi alle bruke stemmen vår sånn at vi kan kjenne hverandre igjen. T var enig. «Da e det nu ganske greit at vi alle e forskjellig. For da kjenne vi kverandre igjen i hvertfall?». T nikker med et lite smil og sier «Vi lære også av kverandre». O nikker.



## 4.2 «Ta kunstnerhatten på!»



Bilde 1. (Barnehagens telefon, 2022).

Figur 2. (Pushwagner, 2014.)

Barna og medarbeideren fra basen kom inn i rommet. Og sammen startet vi stunden med å se på impulsbildet «KINGS CROSS». Her viser jeg barna et helt nytt bilde, men temaet er det samme. «Hvordan hadde vært om alle var helt like?». Siden to av barna allerede kjente til temaet ville jeg at barna selv skulle få presentere dette bildet for de som ikke var der uka før. Her fortalte dem de andre hva de hadde gjort. Da vi hadde snakket litt om bildet, filosoferte vi litt sammen over hvordan verden hadde vært om alle sammen var helt lik hverandre. Etter litt summering, satt barna seg ned ved bordet og gjorde seg klare. Medarbeideren min var til stede som en ikke-deltakende observatør, så hun var i bakgrunnen og bare så på. Jeg presenterte bildet en siste gang og sa “nu vil æ at dokker skal tenke over detta bildet når dokker male. Ta kunstnerhatten på! Dokker e ordentlige kunstnera sammen med mæ idag!”. I mitt voksne hode var kunstnerhattene bare et morsomt uttrykk jeg ville si for å gjøre det litt ekstra gøy, jeg tenkte ikke på at barna kanskje ville ta det bokstavelig. Alle barna ser litt forvirret på den andre voksne i rommet, ser ned på bordet og ingen finner en hatt. En av barna tar på en usynlig hatt. Resten gjør det samme. Den andre voksne ler litt for seg selv. Jeg smiler og sier «dokkers jobb idag e å være kunstnera! Det bildet æ har her e laga av en ordentlig kunstner, så idag skal dokker også få være det. Kordan hadde verden sett ut om alle va helt lik? Dokker



velge helt sjøl om dokker vil male en sånn verden, eller bare tenke på bildet inni dokker og male nokka helt anna. Kunstnera e dokker så lenge hatten e på. Kunstneren bestemme, og idag e dokker det sjøl.» En gutt rekker opp handa, jeg nikker og han sier entusiastisk: «Æ kan jo mal mæ sjøl! Eller eh... men æ ser jo ikke mæ sjøl, så det kan kanskje vær litt vanskelig...» han ler litt etterpå, og alle ler med. «E alle klare med penslan sine nu?» sier jeg. Alle nikker. Jeg teller ned fra tre, og når jeg har telt ned er det helt stille i rommet. Vi kunne ha hørt en knappenål droppe. Medarbeideren snur seg mot meg og har munnen åpen i overraskelse. Hun hvisker «Æ har aldri opplevd at de har vært så still før! Ka e det som skjer? Æ får helt frysninga æ Ida. Æ blir rørt.» Jeg ler litt og henne med. Så sitter vi og følger med barna sammen. De forsatte å male i stillhet i 15 minutter før de sa seg ferdige. Medarbeideren var igjen etter aktiviteten for å reflektere over aktiviteten vi akkurat hadde hatt. Hun var enda i sjokk. Hun fortalte at hun hadde vært med på maleaktiviteter med akkurat denne gruppa før, og hun hadde aldri opplevd at de var så konsentrerte før. Og spesielt de to guttene på gruppa. De var vanligvis ikke så glade i å male så lenge om gangen. Hun sa at temaet tydeligvis hadde engasjert dem, for da barna ble ferdige tok de av seg «hatten» og gikk for å vaske penslene sine ved vasken. Medarbeideren sa så at hvis jeg skulle komme tilbake til barnehagen ville hun gjerne gjøre dette igjen, for det var en helt ny opplevelse for henne.

#### 4.3 Barnas kunstuttrykk

Etter praksisfortellingen «Ta kunstnerhatten på!» ble disse kunstverkene presentert i fingarderober på basen. Jeg og min medarbeider lagde da en kunstutstilling med beskrivelse av hva barna ville ha som tittel, også en liten beskrivelse av hva de selv har fortalt er på bildene. Dette er bare to av bildene. Som vi ser er de helt forskjellige, men de har fått akkurat de samme malingsfargene å bruke.



*Bilde 2. (Barnehagens telefon, 2022)*



*Bilde 3. (Barnehagens telefon, 2022)*

#### 4.4 Sammendrag av sentrale funn

Fellestrekkene med disse to praksisfortellingene er at det viser detaljerte observasjoner av kunstmøter med og for barn. I tillegg bruker jeg i disse to aktivitetene Pushwagners verk som en impuls for hvor disse øktene skal gå. Jeg ville presentere en observasjon der vi filosoferer sammen, jeg og barna i samspill. Men jeg vil også vise en observasjon der jeg har med en

medarbeider i aktiviteten som kan gi sine uttrykk for hvordan aktiviteten gikk. Dette er for å vise at prosjektet kan overføres og brukes i forskjellige sammenhenger i barnehagen.

## 5.0 Drøfting med funn

Her skal jeg drøfte funnene jeg har presentert i kapittel 4, og knytte de opp mot teori jeg har presentert i kapittel 2. Med dette vil jeg vise til temaet jeg har valgt og svare på oppgavens problemstilling.

### 5.1 Filosofi med skolestarterne

I praksisfortellingen «Filosofi med skolestarterne» starter vi observasjonen i fellesrommet på basen. Det starter med at jeg presenterer Pushwagners bilde «FOKUS» til barna. Det går litt trådt i starten. Det er bare to barn, og de kjenner meg ikke så godt enda.

*Da jeg hadde denne aktiviteten sist, i en annen praksisperiode, var det 6 barn på gruppa og jeg fikk så gode refleksjoner med dem.*

Her sladrer jeg faktisk litt på meg selv. Jeg velger å være kritisk til meg selv i denne drøftingen, å si at det var to grunner til at samtalen med barna i denne samlingen ikke gikk rett inn i flyt. Den første grunnen er at samlingen jeg hadde var med en barnegruppe på to (i tillegg til at barna ikke kjente meg så godt enda), og den andre grunnen er fordi jeg hadde nok en annen forventning til aktiviteten basert på tidligere erfaringer med gjennomføringen av den. Det kan knyttes opp til det Kjær sier om det å ha en «åpen» innstilling i estetisk prosesser i barnehagen. Hun nevner at det å ha en intensjon med en tilrettelagt aktivitet er en ramme som er nødvendig for å kunne gjennomføre den. Men at «hvis barnehagelæreren har en for fast oppfatning av rammen, kan den stå i veien for forståelsen av hva som er på gang for barna.» (Kjær, 2018, s.33). I dette tilfellet hadde jeg en forventning av at min planlagte ramme og tidligere forventning skulle skje akkurat slik jeg planlagte det. Det gikk bare noen minutter før jeg skjønnte at jeg måtte åpne sinnet litt mer, så jeg skjønnte at jeg likevel måtte stille andre spørsmål for å få flyt i samlingen. Etter jeg stiller dette spørsmålet til barna merker jeg allerede at de begynner å ta litt kontroll over samtalen vi har. Det kan komme av at jeg stilte et mer åpent spørsmål som kanskje var mer interessant for dem. De er jo skolestartere og hadde kanskje behov for å snakke om noe helt annet enn bildet på veggen i akkurat det øyeblikket.

I kunstmøter med barn skrev Moe at det var viktig å snevre inn inntrykkene i kunstmøtene og gi barna god tid til å ta de forskjellige kunstuttrykkene innover seg (Frisch, Letnes & Moe,

2018), så det gjorde jeg. Da jeg spurte et åpent spørsmål til barna om det ikke var litt fint at vi liker litt forskjellige ting, kom dette fra barna:

*T skyter ut «men æ like faktisk best å lek med dukkan, og det va en gang at O også ville leik med dukkan». O ser på meg og ler litt. Han svarer T og sier «ja, men etterpå så villa æ ikke lengre. Da gikk æ å lekt med bilan.» T smilte og nikket. Det så ut som hun husket den situasjonen godt.*

Som man ser har samtalen endret seg fra å handle om det mitt fokus var, til å handle om hva barna egentlig hadde behov for å reflektere over. I kunstmøter med barn må kunsten kunne invitere til interaksjon (Frisch, Letnes & Moe), slik som den gjør her. Med dette ser jeg sammenhengen av det Kjær sa om det at den estetiske opplevelsen kanskje gjør at man føler seg «truffet» av noe som ikke har noe direkte med kunst å gjøre. (2018). Dette kunstmøtet med barna har ikke noe direkte med Pushwagners verk å gjøre. Jeg presenterte bildet for dem og ville sette i gang en impuls i dem, som kunne lede til noe større, basert på deres ytringer og refleksjoner. Videre i praksisfortellingen spør jeg videre og tar imot impulsene barna nå kom med. Jeg spurte:

*«Ka som skjer om man blir uenig om ka man ska leke med sammen, da? Hvis dokker to leke sammen og en anna vil leik med nokka anna?» spør jeg. T og O ser på hverandre og blir litt alvorlig. Så sier O med litt strengt ansiktsuttrykk: «Da må vi ha et møte å bli enig». T nikker bekreftende.*

Etter jeg gjennomførte observasjonen til denne aktiviteten tok jeg med dokumentasjonen til kolleger for å reflektere over funnene jeg hadde gjort i denne aktiviteten. Jeg fikk da vite at da O sa at de «måtte ha et møte å bli enige» så betydde det faktisk et ordentlig møte. Når konflikter har skjedd mellom barn på basen, kaller en voksen barna involvert inn til et «barnemøte». Der får de snakket ut om konflikten under kontrollerte rammer slik at de lærer seg problemløsning. Ved at jeg viste observasjonen og dokumentasjonen til de andre pedagogene på basen gjorde det åpen for innsikt, (Kolle, Larsen & Ulla, 2017) gjorde det at jeg fikk med meg den informasjonen om det pedagogiske arbeidet basen gjør i barnehagen. Jeg hadde ikke tenkt over det hvis jeg ikke hadde delt det med noen andre der, og det viser at «når personalet bringer inn dokumentasjoner og erfaringer til drøfting, dveling og deling, gir de seg selv muligheter til å oppdage noe annet, noe nytt og noe mer.» (Kolle, Larsen & Ulla, 2017, s.113). Etter barna reflekterte over hva de måtte gjøre om en konflikt oppsto ble det en naturlig pause i samtalen og barna så seg selv i speilet på andre siden av rommet. Før jeg ville avslutte aktiviteten ville jeg prøve å stille de et spørsmål igjen som jeg stilte dem i starten. Hvordan tror de det hadde vært om alle var helt like?

For meg er dette en impuls jeg selv har fått fra «FOKUS», bildet til Pushwagner. Jeg ser gjentakende figurer i bildene hans, og har selv tatt i bruk verket hans for å bli inspirert til å stille akkurat dette spørsmålet igjen i aktivitetene for å se hvor barna tar det videre.

*De ler begge to, og O sier «da hadd æ ikke kjent igjen mamma når ho kommer å hente mæ». T ler og sier «ja og enn om alle hadde sett ut som mora di!». O ler høyt og kommer til en konklusjon om at da må vi alle bruke stemmen vår sånn at vi kan kjenne hverandre igjen. T var enig.*

Jeg ble inspirert av Pushwagner, som gjorde at impulsene jeg fikk fra hans kunstverk kunne brukes i det pedagogiske arbeidet jeg ville gjøre i barnehagen. Barna tar dette videre i sin egen retning som vi ser i utdraget. «Å arbeide sammen med kunstnere som uttrykker seg ekspressivt og utforskende, kan stimulere barns og personalets fantasi, kreativitet og idéskapning.» (Fønnebø, 2014, s. 117). Jeg tolker dette utdraget av observasjonen som at gjennom kunstmøtet vi har sammen, får barna muligheten til å reflektere, utforske og fordype seg gjennom estetisk erfaring med kunst og kultur. (Utdanningsdirektoratet, 2017).

*«Da e det nu ganske greit at vi alle e forskjellig. For da kjenne vi kverandre igjen i hvertfall?». T nikker med et lite smil og sier «Vi lære også av kverandre». O nikker.*

Her valgte jeg å gjenta det som barna tidligere hadde uttrykt til meg i samtalen. Det at O i forrige utdrag sa at vi måtte bruke vår egen stemme, for da kunne vi kjenne hverandre igjen. Jeg gjentok dette da vi oppsummerte sammen i slutten av samtalen. Kolle, Larsen & Ulla skriver i «Pedagogisk dokumentasjon – inspirasjoner til bevegelige praksiser» (2017) at «personalet må være åpne for, nysgjerrige på og opptatt av barnas ytringer og uttrykk. Det er disse sporene og uttrykkene som blir verdifulle når ulike tema og prosjekter skal utvikles.» (s.97).

## 5.2 «Ta kunstnerhatten på!»

Denne praksisfortellingen handler om en malingsaktivitet jeg har med en større barnegruppe denne gangen. Forskjellen nå er at jeg har med en medarbeider i observasjonen som er til stede bare for å oppleve aktiviteten som en ikke-deltakende observatør. I denne aktiviteten valgte jeg bildet «KINGS CROSS» av Pushwagner. Dette bildet har flere detaljer og andre farger i seg, noe som jeg tenkte kunne være gøy å vise barna som impuls denne gangen.

*Jeg presenterte bildet en siste gang og sa “nu vil æ at dokker skal tenke over detta bildet når dokker male. Ta kunsterhatten på! Dokker e ordentlige kunstnera sammen med mæ idag!”. I mitt voksne hode var kunstnerhattene bare et morsomt uttrykk jeg ville si for å gjøre det litt ekstra gøy for meg selv, jeg tenkte ikke på at barna kanskje*

*ville ta det bokstavelig. Alle barna ser litt forvirret på den andre voksne i rommet, ser ned på bordet og ingen finner en hatt. En av barna tar på en usynlig hatt. Resten gjør det samme.*

Dette utdraget viser hvor lett det kan være å skape en helt ny impuls ut av noe helt tilfeldig. Som nevnt over var «kunsthattene» noe jeg helt tilfeldig bare sa høyt, og som hørt litt ekstra spennende ut for meg da jeg skulle sette i gang malinga. Her fikk jeg en impuls fra barna og de en av meg, uten at det var planlagt. Moe skriver at «ulike kunstuttrykk kan sees som ulike språk som benyttes til å fortolke ulike syn på vår omverden» (Frisch, Letnes & Moe, 2018, s.117), og i dette tilfellet ganske bokstavelig. Barna hadde i dette tilfellet et kunstuttrykk de tok opp som impuls og videreførte til meg som kom med noe helt tilfeldig. Dette belyser bare at det ikke nødvendigvis handler som selve kunstverket jeg holder opp i hver aktivitet, men mer hva man blir inspirert av.

*Den andre voksne ler litt for seg selv. Jeg smiler og sier «dokkers jobb idag e å være kunstnera! Det bildet æ har her e laga av en ordentlig kunstner, så idag skal dokker også få være det. Kordan hadde verden sett ut om alle va helt lik? Dokker velge helt sjøl om dokker vil male en sånn verden, eller bare tenke på bildet inni dokker og male nokka helt anna. Kunstnera e dokker så lenge hatten e på. Kunstneren bestemme, og idag e dokker det sjøl.» En gutt rekker opp handa, jeg nikker og han sier entusiastisk: «Æ kan jo mal mæ sjøl! Eller eh... men æ ser jo ikke mæ sjøl, så det kan kanskje vær litt vanskelig...» han ler litt etterpå, og alle ler med.*

Her ser man at gutten slenger seg på en impuls jeg kom med og kom med enda en impuls tilbake. I denne aktiviteten fikk jeg erfare «hva som ligger i de kunstneriske bevegelsene i samspillprosessen mellom barn og personalet.» og gjennom dette fikk jeg virkelig erfare hva Fønnebø mente med at «i prosjektbasert tenkning næres eller inspireres man av hverandre.» (Fønnebø, 2014, s.218). Jeg og barna har gjennom denne aktiviteten inspirert hverandre til å ta impulsene fra aktiviteten videre. Moe skrev også at «barns kunstmøter kan sammenlignes med det å være i en skapende prosess, i den forstand at dette møtet forhåpentligvis vil gi barna impulser og inspirasjon.» (Frisch, Letnes & Moe, 2018, s. 116). Jeg ser flere og flere observasjoner som understreker at kunstmøtene med barn er det som inspirerer. Pushwagner er virkelig en bra impuls, men jeg og barna får helt forskjellige impulser fra verkene jeg viser. Det er veldig spennende å se.

*E alle klare med penslan sine nu?» sier jeg. Alle nikker. Jeg teller ned fra tre, og når jeg har telt ned er det helt stille i rommet. Vi kunne ha hørt en knappenål droppe. Medarbeideren snur seg mot meg og har munnen åpen i overraskelse. Hun hvisker «Æ*

*har aldri opplevd at de har vært så still før! Ka e det som skjer? Æ får helt frysninga æ Ida. Æ blir rørt.».* Jeg ler litt og henne med. Så sitter vi og følger med barna sammen. De forsatte å male i stillhet i 15 minutter før de sa seg ferdige.

Medarbeideren i denne observasjonen ga sterkt uttrykk for at denne aktiviteten ble en sterk opplevelse for henne. «Et innlysende argument for at man bør engasjere seg i kunst og kunstneriske uttrykksformer, er at det kan gi sterke og varige inntrykk, og at kunstopplevelser kan inneholde mer enn det man umiddelbart kan uttrykke med ord.» (Kjær, 2018, s. 22). Hun fortalte meg at hun aldri hadde opplevd at barna hadde oppført seg slik i en slik maleaktivitet før, og jeg tolker denne uttalelsen som at hun fikk se hvordan dette prosjektet kan overføres til barnehagen i en annen anledning. Jeg hadde ikke kjennskap til barna eller personalet før jeg kom til barnehagen i praksis, så jeg har ikke mye å sammenlikne det med. Men ut fra uttalelsene hennes håper jeg at hun også ble like inspirert som meg. Denne opplevelsen kan jeg knytte opp mot teorien fra kapittel 4 der Kjær skriver at man kan kjenne seg igjen i en situasjon der man føler seg «tiltrukket» av et estetisk uttrykk. At det oppstår en spesiell følelse på et eksistensielt nivå, der man føler seg «truffet» av for eksempel, musikk eller et bilde. (2018, s.23). Jeg kan ikke tolke medarbeiderens indre følelsesliv, men jeg vet at jeg følte disse følelsene i denne aktiviteten. Det var noe helt eget, og inspirerte meg virkelig.

*Hun fortalte at hun hadde vært med på maleaktiviteter med akkurat denne gruppa før, og hun hadde aldri opplevd at de var så konsentrerte før. Og spesielt de to guttene på gruppa. De var vanligvis ikke så glade i å male så lenge om gangen. Hun sa at temaet tydeligvis hadde engasjert dem, for da barna ble ferdige tok de av seg «hatten» og gikk for å vaske penslene sine ved vasken. Medarbeideren sa så at hvis jeg skulle komme tilbake til barnehagen ville hun gjerne gjøre dette igjen, for det var en helt ny opplevelse for henne.*

I dette siste utdraget gir medarbeideren uttrykk for at dette var noe som inspirerte henne i tillegg til barna i denne prosessen. Så mye at hun gjerne ville være med på et slikt prosjektarbeid igjen. Barna var så inne i det at de faktisk tok av seg «kunstnerhatten» da de ble ferdige å male. Det er kjempemorsomt at noe så enkelt kunne lede til noe så stort følelsesmessig. Til oppsummering for denne drøftingen, kan jeg si at jeg ikke klarer å se hvem som inspirerte hvem.



### 5.3 Barnas kunstuttrykk – oppsummering

Her vil jeg kort oppsummere hva jeg har lært om barnas kunstuttrykk og hvordan de har vist seg i kunstmøtene. I tillegg vil jeg tydelig oppsummere problemstillingen for å vise at jeg forstår sammenhengen mellom funnene mine.

Jeg valgte ut to av kunstverkene. Disse skilte seg ut siden de var så ulike hverandre. Ha i bakhodet at barna fikk samme farger på malingen, samme impulsbildet og samme antall pensler. På bilde 1 kan du se at barna har fått tre farger, og det er farger som man finner i «KINGS CROSS» bildet til Pushwagner. Det var gøy å ha en liten referanse inni der. Som vi ser har de to barna helt egne kunstuttrykk som kommer fram i bildene, men at de har blitt inspirert på forskjellige måter. Moe skriver i kapitlet om «Barns møte med kunst og kultur» i «Boka om kunst og håndverk i barnehagen» at avhengig av hva som finnes i et kunstverk vil det være et utgangspunkt der som kan brukes i barns kunstmøter. (2018, s.115). Da kan jeg vise til at Pushwagner faktisk kan brukes i kunstmøter med og for barn i barnehagen og at «det kan være elementer som i større eller mindre grad kan knyttes til barns referanser.» (Frisch, Letnes & Moe, 2018, s.115). Gjennom dette arbeidet med Pushwagners verk har jeg lært så utrolig mye om kunstmøter med barn og hvor stor betydning det har for det pedagogiske arbeidet. Moe sier at hvis kunstmøtet skal kunne være en god arena for inspirasjon og impulser er det viktig å ha noen forhåndsregler for kunstmøtene som holdes. I starten av en prosess som er kreativ, der fantasiflukt og idémyldring er en del av poenget, skal man aldri si nei! Barnas kunstmøter er en kreativ prosess, og man skal skape et miljø der nye impulser, tolkninger og tanker får frihet til å vokse. (Frisch, Letnes & Moe, 2018). Man får se barna på helt andre måter enn ellers i hverdagslige aktiviteter. Slik som de to guttene fra utdraget av praksisfortellingen i kapittel 4.2. De maler vanligvis ikke, og i dette kunstmøtet gjorde de det. Jeg spilte på barnas impulser og var bevisst på å ha en åpen innstilling i møte med barna. Gjennom drøftingen av disse funnene i barnehagen, kan jeg knytte teorien fra kapittel 4 til både temaet og problemstillingen. Slik bruker man Pushwagners verk i barnehagen.



## 6.0 Avslutning

Problemstillingen min var «Hvordan kan man bruke Pushwagners verk i barnehagen?», og gjennom oppsummering av funn og observasjoner i kapittel 5 har jeg nå svart på problemstillingen. I avslutningen nå skal jeg oppsummere problemstillingen min og funnene som ble gjort.

### 6.1 Pushwagner i barneperspektiv

Det har alltid vært et forhold mellom det kunstneriske og det pedagogiske i kunstprosjekter for barn. Men mange klarer likevel ikke å forestille seg moderne kunstformidling til så små barn skal kunne fungere. Det kan kanskje være noe man ikke tenker på hvis man ikke er kunstner selv, eller ikke jobber med barn selv. Moe skriver i kapitlet «Barns møte med kunst og kultur» at noen kan si at deres første tanke er at det ikke kan være mulig å tilpasse «ekte» kunst til barn, for det må bety at kunsten må tilpasses dem på forhånd. Os & Hernes (2005) skriver også at noen mener at det genuine kunstuttrykket blir borte i tilpasningsprosessen. (Frisch, Letnes & Moe, 2018, s.117). Der vil jeg si at jeg har fått opplevd i praksis at moderne kunst kan brukes i det pedagogiske arbeidet i barnehagen, uten å på noen måte degradere kunsten. Problemstillingen min var «hvordan kan man bruke Pushwagners verk i barnehagen?». Det jeg har erfart i funnene mine, er at Pushwagners kunst ikke trengs å forstås av barna, de er der som et hjelpemiddel til å inspirere og skape impulser. Kunst skal ikke forstås, det skal føles, og oppleves. Og dette har skjedd gjennom å skape kunstmøter for og med barna. Kjær skriver i boka «Barn og estetisk praksis; sanser, væren og læring.» (2018) at den estetiske opplevelsen kan beskrives som at det estetiske fenomenet blir ett med bevisstheten. «Man kan ikke lenger si hvor det ene slutter, og det andre begynner». (Kjær, 2018, s.50). Jeg har min egen personlige tolkning av hva disse impulsene er, men barna har helt tydelig skapt helt egne impulser. Og fra mitt ståsted klarer jeg ikke å se hvor det estetiske i kunsten starter og hvor det bevisste i meg og barna slutter, eller starter. Men alt startet med Pushwagner.

## 7.0 Litteraturliste

Bergsland, M., D. & Jæger, H. (Red.) (2014). *Bachelor oppgaven i barnehagelærerutdanningen*. Cappelen Damm Akademisk.

Bergsland, M., D. & Jæger, H. (Red.). *Bacheloroppgaven*. (Kap.3, 2014, s.51 – 86).

I Bergsland, M., D. & Jæger, H. (Red.). *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen*.

Bilde 1- 3. (2022). Tatt på barnehagens telefon med tillatelse.

Figur 1. FOKUS, 2009, av Pushwagner. Hentet fra:

[https://www.pushwagner.no/galleri/kunst/FOKUS\\_1\\_1](https://www.pushwagner.no/galleri/kunst/FOKUS_1_1)

Figur 2. KINGS CROSS, 2014, av Pushwagner. Hentet fra:

[https://www.pushwagner.no/galleri/kunst/KINGS\\_CROSS\\_1\\_1\\_1](https://www.pushwagner.no/galleri/kunst/KINGS_CROSS_1_1_1)

Frisch, Letnes og Moe. (Red.). (2018). *Boka om kunst og håndverk i barnehagen*. Universitetsforlaget.

Fønnebø, B. *Kunstneriske bevegelser i barnehagen; De yngstes formgiving, bildeskaping og verksteder*. (2014). Cappelen Damm Akademisk.

Johannessen, A., Tufte, A. P., & Christoffersen, L. (2010). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. (5.utgave). Abstrakt forlag AS.

Kjær, A. *Barn og estetisk praksis; sanser, væren og læring*. (2018). Cappelen Damm Akademisk.

Kolle, T., Larsen, A., S. & Ulla, B. (2017). *Pedagogisk dokumentasjon – inspirasjoner til bevegelige praksiser*. (2.utgave). Fagbokforlaget.

Larsen, A. K. (2010). *En enklere metode; Veiledning i samfunnsvitenskapelig forskningsmetode*. Fagbokforlaget.

Moe. (Red.). (2018). *Barns møte med kunst og kultur*. (Kap. 4, s. 77- 126). I Frisch, Letnes og Moe. (Red.). (2018). *Boka om kunst og håndverk i barnehagen*. Universitetsforlaget.

Tjønneland, Eivind: *estetikk* i *Store norske leksikon* på snl.no. Hentet 20. april 2022 fra <https://snl.no/estetikk>

Utdanningsdirektoratet. (01.08.2017). *Rammeplan for barnehagen: Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Kunnskapsdepartementet. Hentet fra: <https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/rammeplan-for-barnehagen-bokmal2017.pdf>

## 7.1 Samtykkeskjema



**DronningMaudsMinne**  
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Vil du delta i bachelorprosjektene;

***“Hvordan bruke Pushwagners verk i barnehagen” og  
“Hvordan kan musikk påvirke barns kunstuttrykk og  
opplevelse i barnehagen”***

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et bachelorprosjekt hvor formålet er å gjennomføre noen aktiviteter jeg tidligere har gjort i praksis. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

### **Formål**

Jeg og min medstudent vil ha kunstfaglige aktiviteter med barna der jeg kun tar bilder av barnas kunstuttrykk til slutt. Underveis er selvfølgelig alle observasjoner og refleksjoner anonymisert. Formålet er å kunne inspirere barnehagen til å ville ta i bruk flere kunstprosjekter i barnehagen, og gjennom disse aktivitetene kan jeg vise hvordan man kan lage egne prosjekter som den jeg gjennomfører.

### **Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?**

Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning er ansvarlig for prosjektet.

### **Hva innebærer det for deg å delta?**

- *Hvis du godkjenner disse kriteriene vil som sagt alle observasjoner være anonymisert, og ingen bilder med barn bli vist i oppgaven. Kun bilder av kunsten barna lager. Dette vil ikke kreve noe av deg eller barnehagen.*

### **Det er frivillig å delta**

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke ditt samtykke fram til prosjektets slutt, uten å oppgi noen grunn.

### **Hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger**

Jeg vil bare bruke opplysningene om deg til formålene jeg har fortalt om i dette skrivet. Jeg behandler opplysningene konfidensielt og alle navn anonymiseres.  
Prosjektet skal avsluttes 28.mars 2022.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig

Mirjam Bergsland

Student

Ida Johanne C. Karlsen og Camilla Lunde Granum

---

### **Samtykkeerklæring**

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet [*sett inn tittel*]. Jeg samtykker til:

X å delta i prosjektet som ble gjennomført både i praksis og senere.

*Dato: 21/4-2022.*

Siden prosjektet ikke er behandlet av NSD, kan jeg/vi ikke innhente din underskrift.  
Samtykket blir derfor gitt ved at du krysser av i boksen ovenfor.